

2. *Прістер Б.С., Архінов А.М., Богданов Г.О. та ін.* Контрзаходи в сільському і лісовому господарстві, водоохоронні контрзаходи // Національна доповідь України «15 років Чорнобильської катастрофи. Досвід подолання». — К.: МНС України. — 2001. — С. 3—360.

3. Гуманітарні наслідки аварії на ЧАЕС. Стратегія відродження / Звіт підготовлено П. Греєм на замовлення ПРООН та ЮНІСЕФ за підтримки Управління ООН з гуманітарних питань і Всесвітньої організації охорони здоров'я. — 06.02.2002. — С. 12—136. — http://chernobyl.info/Portals/0/Docs/uk/pdf_uk/

Куницький В.В.,
аспірант кафедри державного
управління та менеджменту НАДУ
при Президентіві України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Організації громадянського суспільства 5 листопада 2008 року отримали реальну процедуру, за якою можуть провести оцінку ефективності діяльності будь-якого органу виконавчої влади. Ця процедура закріплена у постанові Кабінету Міністрів України № 976 від 05.11.2008р., відповідно до якої ухвалено Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади.

У даному документі також передбачено процедуру врахування органами державної виконавчої влади отриманих результатів експертизи.

Ухвалений Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади є результатом складного і тривалого діалогу влади і громадськості.

Ще в 2005 році Президент України своїм указом № 1276 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» доручив Кабінету Міністрів України розробити й ухвалити порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування. Впродовж 2006—2007 років Міністерством юстиції було розроблено кілька варіантів правового регулювання проведення громадської експертизи. На жаль, ці документи не знайшли

особливої підтримки ні в органів влади, ні в організацій громадянського суспільства.

Однак питання проведення громадської екологічної експертизи піднімалися громадськістю значно раніше. Право громадян на проведення громадської екологічної експертизи було здійснено в період становлення екологічного законодавства України як незалежної держави.

Утвердження науки екологічного права та створення правової основи з організації та проведення громадської екологічної експертизи призвело до закріплення правового інституту громадської екологічної експертизи у Законі України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 року.

Так, у ст.1 Закону чітко визначено, що «екологічна експертиза в Україні — вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки» [1, с. 54]

З часу прийняття Закону України «Про екологічну експертизу» і до наших днів відбуваються зміни в правовому регулюванні відносин, що виникають у процесі організації та проведення громадської екологічної експертизи.

Інколи надбання науки екологічного права та права екологічної безпеки нехтуються законодавцем, що призводить до внесення необдуманих змін до чинного законодавства про екологічну експертизу. Йдеться про внесення змін до законодавства у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 6 квітня 2000 р.

Даним Законом внесено зміни до Закону України «Про екологічну експертизу», відповідно до яких такий об'єкт як «здоров'я людей» виключено з окремих статей Закону України «Про екологічну експертизу».

Однак, навіть через прогалини у чинному законодавстві України в галузі громадської екологічної експертизи у суспільстві реально відображається вплив громадськості на політику органів вико-

навчої влади в галузі екології, адже громадська екологічна експертиза дає можливість провести оцінку ефективності діяльності певного органу виконавчої влади чи посадової особи, оцінити виконання державної програми або витрачання бюджетних коштів, оцінити ефективність надання адміністративних послуг.

Закріплені у законодавстві норми зобов'язують органи виконавчої влади сприяти інститутам громадянського суспільства у проведенні громадської експертизи, розглядати висновки експертизи за спеціальною прозорою процедурою та оприлюднювати своє рішення. Відповідно до пункту 6 Порядку *«пропозиції, підготовлені інститутом громадянського суспільства за результатами проведеної громадської експертизи враховуються органом виконавчої влади під час підготовки програм соціально-економічного розвитку, державних цільових та регіональних програм»* [2, с. 1].

Більше того, орган виконавчої влади зобов'язаний розглянути експертні пропозиції на найближчому засіданні колегії за участю представників інституту громадянського суспільства, що проводив громадську експертизу. В разі, якщо колегію не утворено, експертні пропозиції розглядає керівник органу виконавчої влади у двотижневий термін за участю представників інституту громадянського суспільства, що проводив громадську експертизу, а експертний висновок та рішення органу влади щодо його врахування або аргументованого неврахування має бути розміщено на веб-сайті органу влади та в електронному реєстрі даних про стан і результати проведення громадської експертизи.

Варто зазначити, що сприяння органом влади проведенню громадської експертизи не вичерпується лише публікацією експертних висновків, наданням інформації і документів. Посприяти можна також і шляхом допуску громадських експертів на територію певних об'єктів або спільної перевірки певних фактів, забезпечення можливості провести анкетування або співбесіди з одержувачами адміністративних послуг відповідного органу тощо. Відповідно до пункту 4 Порядку *«орган виконавчої влади після надходження від інституту громадянського суспільства письмового запиту щодо проведення громадської експертизи: 1) видає у тижневий строк наказ (розпорядження) про проведення такої експертизи і заходів, пов'язаних з підготовкою матеріалів, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові та посади особи (осіб), відповідальної (відповідальних) за забезпечення взаємодії з інститутом громадянського суспільства, зміст якого доводить до відома інституту гро-*

мадянського суспільства, що ініціює проведення громадської експертизи, протягом трьох днів з моменту його видання; 2) утворює у разі потреби робочу групу для підготовки матеріалів із залученням представників інституту громадянського суспільства, що ініціює проведення громадської експертизи; 3) розміщує у тижневий строк інформацію про надходження запиту щодо проведення громадської експертизи та заходи, здійснені органом виконавчої влади з метою сприяння її проведенню, на власному веб-сайті; 4) подає інституту громадянського суспільства матеріали або завірені в установленому порядку їх копії з урахуванням вимог та строку, визначених Законом України «Про інформацію» [3, с. 1].

Варто також зазначити, що процедура проведення громадської експертизи потребує удосконалення. Адже відповідно до Постанови КМУ № 976 необхідно розробити й ухвалити Положення про електронний реєстр даних щодо результатів проведення громадської експертизи. Найбільшою проблемою зі створення реєстру є визначення адміністратора цього реєстру. Оптимальним, на нашу думку, є покладання функції адміністратора реєстру на Секретаріат Кабінету Міністрів України, а саме на Управління зв'язків з громадськістю.

Не менш важливим є сьогодні також питання забезпечення ефективності та фаховості проведення екологічної громадської експертизи в регіонах. Для цього місцевим органам влади необхідно провести серію регіональних семінарів для активістів громадських організацій з метою поширення знань і навичок з використання нового правового механізму громадської екологічної експертизи.

Метою екологічної експертизи продовжує залишатись запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Як суб'єкти громадської екологічної експертизи п. 13 Розділу III Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки» від 21 вересня 2000 р. визначено також еколого-експертні центри громадської екологічної експертизи, які повинні займатися питаннями підвищення рівня екологічної освіти, виховання, культури населення, активізації його участі у виконанні заходів з формування національної екологічної мережі та передбачено, що «для координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади — виконавців Програми утворюється дорадчий орган — координаційна рада, до

складу якої включаються посадові особи цих органів, а також представники громадських організацій, провідні вчені» [4, с. 405].

У ст. 13 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. визначено перелік документів, які додаються до заяви на отримання дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки. Одним з пунктів переліку зазначаються висновки передбачених законом державних та в разі наявності громадських експертиз, що означає фактично обов'язковість розгляду наявних висновків громадських експертиз.

У ст. 45 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 року передбачено шляхи здійснення громадського контролю шляхом проведення громадської екологічної експертизи, що є формалізованою функцією громадського аудиту. Слід було б чіткіше сформулювати дану норму, визначивши вказані види діяльності громадськості як однопорядкові.

Потрібно також внести зміни та доповнення до Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про екологічну експертизу» в частині доповнення повноважень громадських організацій, де передбачити чіткий механізм їх компетенції. Необхідно відзначити, що саме у сфері ініціативи тих чи інших об'єднань громадян якраз і оприлюднюються проблеми різного масштабу — від загальнонаціональних, типу Чорнобильської катастрофи, до збереження конкретної річки, конкретного джерела, конкретного дерева, конкретного гаю тощо. Бо саме від взаємодії державної і громадянської складових і залежить розв'язання екологічних проблем України.

Література

1 Закон України «Про екологічну експертизу» // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 8. — С. 5—407.

2. Постанова КМУ від 05.11.2008р. № 976 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1103 (1103-2009-п) від 14.10.2009) <http://zakon.rada.gov.ua/>.

3. Постанова КМУ від 05.11.2008р. № 976 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1103 (1103-2009-п) від 14.10.2009) <http://zakon.rada.gov.ua/>.

4. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 — 2015 роки» // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 47. — С. 4—478.